

Finding the Light in the Darkness: The Gift of Change

Rabbi Shmuel Silber

1. רמב"ם הלכות תשובה פרק ב הלכה ב

ומה היא התשובה הוא שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשהו עוד שנאמר יעזוב רשע דרכו וגו', וכן יתנחם על שעבר שנאמר כי אחרי שובי נחמתי, ויעיד עליו יודע תעלמות שלא ישוב לזה החטא לעולם שנאמר ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו וגו', וצריך להתודות בשפתיו ולומר עניינות אלו שגמר בלבו.

2. רמב"ם הלכות תשובה פרק ב הלכה ד

מדרכי התשובה להיות השב צועק תמיד לפני השם בבכי ובתחנונים ועושה צדקה כפי כחו ומתרחק הרבה מן הדבר שחטא בו ומשנה שמו כלומר אני אחר ואיני אותו האיש שעשה אותן המעשים ומשנה מעשיו כולן לטובה ולדרך ישרה וגולה ממקומו, שגלות מכפרת עון מפני שגורמת לו להכניע ולהיות עניו ושפל רוח.

3. דברים פרק יח

(ו) וְכִי־יָבֵא הַלֵּוִי מֵאַחַד שְׁעָרֶיךָ מִכָּל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־הוּא גֵר שָׁם וּבָא בְּכָל־אֶוֹת נַפְשׁוֹ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְקֹוֹק: (ז) וְיָשַׁרְתָּ בְּשֵׁם יְקֹוֹק אֱלֹהֵיוּ בְּכָל־אֶחָיו הַלְוִיִּם הַעֲמֻדִים שָׁם לִפְנֵי יְקֹוֹק:

And if a Levite comes from one of your cities out of all Israel where he sojourns, he may come whenever his soul desires, to the place the Lord will choose, and he may serve in the name of the Lord, his God, just like all his Levite brothers, who stand there before the Lord.

4. חתם סופר פ"ר שופטים ד"ה וכי יבוא

מיד תקבל תשובתו²². וכך יתפרש הכתוב, וכי יבוא הלוי מאחד שעריך - היינו מי שקלקל דרכו והוא 'נלוה' ונדבק אל אחד מישערי העולם. אך הוצה בתשובתו שמבשרו הכתוב שיבוא בכל אות נפשו אל המקום אשר יבחר ה', ושרת בשם ה' אלוהיו בכל אחיו הלויים העומדים שם לפני ה' - כאותם הצדיקים שהיו נלוים ועומדים לפני ה' כבר מקודם.

ומבאר כי הפסוק בא ללמד על מי שלא הלך בדרכי ה' עד עתה, אך אם העתו של זה לשוב אזי העיקר הוא החשקת? והתאווה הרבה שבווער בקרבו לשוב²³, ואז

5. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף מד עמוד ב

אמר אייבו: הוה קאימנא קמיה דרבי אלעזר בר צדוק, אתא לקמיה ההוא גברא. אמר ליה: קרייתא אית לי, כרמיא אית לי, זיתא אית לי, ואתו בני קרייתא ומקשקשין בכרמיא ואוכלין בזיתא, אריך או לא אריך? - אמר ליה: לא אריך. הוה קא שביק ליה ואזיל. אמר: כדו הויתני דיירי בארעא הדא ארבעין שנין, ולא חמיתני בר אינש מהלך בארחה דתקנן כדין. הדר ואתי ואמר ליה: מאי מיעבד? אמר ליה: אפקר זיתא לחשוכיא, ותן פריטיא לקשקושי כרמיים.

Aivu said: I was standing before Rabbi Elazar bar Tzadok, and a certain man came before him and said to him: I have villages, I have olive groves, and I have olives, and the villagers come and hoe the olive groves during the Sabbatical Year and eat from the olive trees. Is it appropriate or inappropriate to allow this to continue? He said to him: It is inappropriate. As the man was leaving him and going on his way, Rabbi Elazar bar Tzadok said: I have already resided in this land for forty years and I have not seen a person walk in a path as straight as this man does. The man came back to Rabbi Elazar bar Tzadok and said to him: What should I do to ameliorate the situation? He said to him: Declare the olives ownerless for the poor, and give perutot coins to hired laborers as payment to hoe the olive groves.

6. מכתב מאליהו ח'ב עמ' ס

ממה התפעל רבי אלעזר בר צדוק כל כך עד

שאמר שעוד לא ראה איש ישר כמוהו, ועוד, להיכן הלך בעל הכרמים והזיתים באמצע, ומדוע לא המשיך לשאול גם את השאלה הבאה מה יעשה מעתה. וביאר שקושיות אלו מתורצות זו בחברתה. שהשואל רץ מיד לומר לפועלים שאסור להמשיך כדרך שנהגנו עד עתה, ולא התעכב אפילו רגע אחד לברר על העתיד, כי בכל רגע ורגע עברו הם על איסור סחורה בפירות שביעית, ותחילה וראש צריך לעזוב דרכו הרעה, ורק לאחר מכן חזר לשאול על ההמשך, ומכך התפעל רבי אלעזר בר צדוק מראותו את ההנהגה הישרה שלא המתין אפילו רגע אחד אלא מיד חדל מעשות רע. וללמדנו ארחות חיים, כי תיכף בהגיע לאדם התעוררות לשוב בתשובה – אל ידחה למחר ולאחר זמן... אלא יקום ויעשה מעשה מיד...

7. תלמוד בבלי מסכת יומא דף סו עמוד א

משנה ... והכהנים והעם העומדים בעזרה, כשהיו שומעים שם המפורש שהוא יוצא מפי כהן גדול, היו כורעים ומשתחיים ונופלים על פניהם, ואומרים: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

8. תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף טז עמוד ב

ואמר רבי יצחק: ארבעה דברים מקרעין גזר דינו של אדם, אלו הן: צדקה, צעקה, שינוי השם, ושינוי מעשה. צדקה – דכתיב וצדקה תציל ממות, צעקה – דכתיב ויצעקו אל ה' בצר להם וממצקותיהם יוציאם, שינוי השם – דכתיב שרי אשתך לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה, וכתוב וברכתי אתה וגם נתתי ממנה לך בן, שינוי מעשה – דכתיב וירא האלהים את מעשיהם, וכתוב וינחם האלהים על הרעה אשר דבר לעשות להם ולא עשה. ויש אומרים: אף שינוי מקום, דכתיב ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך, והדר ואעשך לגוי גדול. ואידך – ההוא זכותא דארץ ישראל הוא דאהניא ליה.

9. רש"י מסכת ראש השנה דף טז עמוד ז

שינוי מעשה – שז מרעתו.

10. חידושי הריטב"א מסכת ראש השנה דף טז עמוד ב

שינוי מעשה. פרש"י שב מרעתו, ולא נהירא דהא פשיטא שאם אינו שב מדרכיו כטובל ושרץ בידו הוא שאין מועיל לו שום תשובה, והנכון שאפילו מעשים של רשות שאינם הגונים קצת הוא משנה כלומר שהוא אדם אחר לגמרי, [והיינו] דמייתי תלמודא ראיא מדכתיב וירא האלהים את מעשיהם וכי שבו מדרכם הרעה.

11. צמח צדק

קבלה טובה שמקבל אדם על עצמו בימים הקדושים האלו הוא המלבוש החדש לנפש חדשה לשנה החדשה.

12. תהלים פרק כז

(ג) אִם-תִּחַנֶּה עָלַי מִחַנֶּה לֹא-יִירָא לִבִּי אִם-תִּקּוּם עָלַי מִלַּחְמָה בְּזֹאת אָנִי בּוֹטָח: (ד) אַחַת | שְׁאַלְתִּי מֵאֵת-יְקֻנֶּךָ אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ שְׁבֵתִי בְּבֵית-יְקֻנֶּךָ כָּל-יְמֵי חַיֵּי לַחַיּוֹת בְּנֵעַם-יְקֻנֶּךָ וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלֹךָ:

If a camp encamps against me, my heart shall not fear; if a war should rise up against me, in this I trust. One [thing] I ask of the Lord, that I seek-that I may dwell in the house of the Lord all the days of my life, to see the pleasantness of the Lord and to visit His Temple every morning.

זו (ג) - 'אם תקום עלי מלחמה בואת אני בוטח. אחת/ שבואת אני בוטח - במה יבטח האדם בזמן מלחמה' וביום הדין, באחת. היינו ב'קבלה' הטובה שקיבל על עצמו להתחזק - להמשיך את הימים הנוראים לכל השנה, ואפילו רק ב'אחת' - דבר אחד קטן, והיא תעמוד לו למליץ.

13. באר הפרשה ראש השנה עמ' נ

14. דברים פרק כא פסוק י

כִּי־תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל־אֹיְבֶיךָ וַיִּתְּנֶנּוּ יְיָקֹנֵךְ אֱלֹהֶיךָ בְיָדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׂבִיּוֹ:

If you go out to war against your enemies, and the Lord, your God, will deliver him into your hands, and you take his captive

15. לקוטי שיחות פר' כי תצא

מה־שֵׁאִין־כֵּן "אויבך", המנגדים לקדשה. **וְשָׁבִיתָ שְׂבִיּוֹ** - לוקחים מן האויב דבר שהיה בשביה אצלו, שכן לקלפה אין תקף ומציאות מצד עצמה, רק מה שנפל אצלה בשביה מגבול הקדשה.

16. המאור שבתורה פר' כי תצא

משמעות הביטוי "שביו" (שביו של האויב) היא, שכבר ברשותו של האויב היה זה "שבי". השלל לא היה מלכתחילה של האויב, אלא היה שבוי בידו בלבד; ובעקבות הניצחון במלחמה משיבים בני-ישראל לרשותם את השלל שהיה שבוי קודם לכן בידי האויב.

17. דברים פרק ד פסוק כט

וּבִקְשֶׁתְּם מִשָּׁם אֶת־יְיָקֹנֵךְ אֱלֹהֶיךָ וּמְצֹאתָ כִּי תִדְרֹשְׁנֻהוּ בְּכָל־לְבָבְךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ:

And from there you will seek the Lord your God, and you will find Him, if you seek Him with all your heart and with all your soul.

18. אור החיים דברים פרשת ואתחנן פרק ד פסוק כט

ובקשתם משם פירושו וכשתהיו בין האומות שם תבקשוהו ותתפללו אליו לדברים הצריכים לכם לחיותכם

19. מלבי"ם דברים פרשת ואתחנן פרק ד פסוק כט

(כט) ובקשתם משם, ר"ל ומשם מן האונס והצער הזה תבקשו את ה' אלהיך

20. לקוטי תורה פר' ראה (אני לדודי א')

הנה כתיב (ואתחנן ה, כט): "ובקשתם משם את הו' אלהיך" - פירושו:

כי הנה כתיב (בראשית א, ד): "וירא אלהים את האור כי טוב", ופירושו

ר"ל⁸⁵⁹: "כי טוב - לגנוז". שבחינת אור, שהוא בחינת הארת פנימיות

רצונו ותבונה, יש בכל אחד ואחד מישראל, אלא שהוא בחינת הסתר

והעלם מאד בטבעו, וצריך לגלות "אוצר⁸⁶⁰ של יראת שמים" (861) והיינו

"אור האהבה המסומרת";

יש מי שהוא בבחינת אבידה אצלו ובחינת גלות. ועל זה נאמר

"ובקשתם" - שתבקש ותחפש, ואין חיפוש אלא אחר אבידה, דהיינו

דבר שהוא אבודה אצלו, בבחינת גלות, שהוא בחינת ניצוץ אלהות

הנ"ל.

וזהו "את הו' אלהיך" - שהוא נמשך מבחינת "אל" השורה בכל

אדם להחיות נפשו האלהית.

וְהָיָה הַכְּתוּב אֹמֵר: "וּבְקִשְׁתֶּם מִשָּׁם" - "מִשָּׁם" דִּי יִקָּא, כִּי בְשֵׁם שְׂאֵי אֶפְשֵׁר לְחַפֵּשׂ אַחַר אֲבִיךָ וּלְמַצְאָה זֹלַת בְּמִקּוֹם שְׁנֵאבְדָהּ, כִּךְ לֹא יִשְׁיג אֹדֶר פְּנֵי ה', וְשִׁתְּהִי אֶהְבְּתוּ אֵלָיו, וְיִרְאֶתוּ עַל פְּנֵיו, כִּי אִם אַחַר הַחִיפּוּשׁ תִּחְלֶה בְּמִקּוֹם שְׁנֵאבְדָהּ ^ג לֹא. ^ב עַל דֶּרֶךְ מַה שְׁכָּתוּב (אִיכָּה ג. מ): "נִחַפְּשָׁה דְרָכֵינוּ כִּי", שְׁיִפְשֵׁשׁ בְּמַעֲשָׂיו, וְרַבּוּרְיוֹ וּמִחְשְׁבוֹתָיו שְׁעָבְרוּ וְחָלְפוּ מִיּוֹם הַיּוֹתוֹ - אֲשֶׁר לֹא טוֹבִים; וְהוּוּ "וּבְקִשְׁתֶּם מִשָּׁם":

אך מי שפוגם באיזו מחשבה או דבור וכל שכן מעשה, הנה על זה נאמר "ובקשתם משם", דהיינו שיפושפש במעשיו כי אשר לא טובים, ועל ידי זה יתמרמר לבו בקרבו, "וישוב אל ה' וירחמהו" (ישעיה נה, ז), דהיינו שיעורר רחמים רבים על ניצוץ אלהות שבתוכו בבחינת גלות.

21. בראשית פרק כב

(ד) ביום השלישי וישא אברהם את-עיניו וירא את-המקום מרחק:

22. בראשית רבתי פרשת וירא עמוד 98

כב, ד ביום השלישי. למה נתעכב ג' ימים והלא דרך קרוב הוא מחברון ועד הר המוריה, הלך שטן ועשה לפניהם נהר גדול שאין לו מעבר, כיון שהגיעו אמר מי ירד, אמרו הנערים אנחנו יורדים ורואים אם יש שם מים הרבה, אמר אברהם אם אעזבם לירד שמא יטבעו שם, ירד אברהם ועלו המים עד ברכיו, א"ל רדו שאין מים יותר מכאן. כיון שהגיעו לחצי הנהר עמדו להם המים עד צואריהם, באותה השעה תלה אברהם את עיניו לשמים ואמר רבון העולמים בחרתיך והבחרתיך, נגלית עלי ואמרת לי אתה יחיד ואני יחיד הודע שמי בעולמי, ואמרת לי העלה יצחק לעולה לפני ולא הרהרתי ולא עכבתי והריני עוסק באמרתך, ועכשיו באו מים עד נפש, אם טובע יצחק בני או אני מי יקיים מאמריך ומי ייחד שמך בעולם. באותה שעה א"ל הקדוש ברוך הוא חיך שעל ירך אני מתיחד בעולמי, מיד גער הב"ה ויבש הנהר ונמצאו עומדים ביבשה.

23. מעין בית השואבה פר' וירא

וּנְרָאָה שִׁדּוּעַ שְׁבַלְשׁוֹן חוּזִיל הַמַּיִם מְרַמְזִים לְחַסֵּד וְהָאֵשׁ לְדִין (ע"י פסחים ק"ח. שגבריאל ממונה על האש ומיכאל על המים), ואיכ יי"ל שעצת השטן שעשה לפניהם נהר גדול היתה שהתלבש במדת החסד, ועי"ז הרגיש אברהם אבינו לבנו ליצחק שפע של אהבה בלי גבול, עד שהכיר שאלמלא חקבי"ה עוזרו אין הוא יכול לו י"כי באו מים עד נפש"י, וכן אנו

24. בראשית פרק כב

(יב) ויאמר אל-תשלח ירך אל-הנער ואל-תעש לו מאומה כי עתה ידעתי כי-ירא אלהים אתה ולא חשכת את-בנך את-יחידך ממני:

And he said, "Do not stretch forth your hand to the lad, nor do the slightest thing to him, for now I know that you are a God fearing man, and you did not withhold your son, your only one, from Me."

25. רש"י בראשית פרק כב פסוק יב

(יב) אל תשלח - לשחוט, אמר לו אם כן לחנס באתי לכאן, אעשה צו חבלה וחוליא ממנו מעט דם, אמר לו אל תעש לו מאומה, אל תעש צו מוס: